

Na mkz-crisis nu tijd voor herstel breuk economie en ethiek

14-03-2011 11:42 | 2

Boeren moesten tijdens de mkz-crisis handelsbelangen verkiezen boven het behoud van vee. Economie en ethiek raakten los van elkaar. Het wordt tijd dat we die twee weer samenvoegen, schrijft dr. Tjirk van der Ziel.

We kennen de beelden: koeien, spuiten, grijpers, tranen, wanhoop. Tien jaar geleden waarde het mkz-virus rond, met hartverscheurende taferelen tot gevolg. Wat in dat voorjaar gebeurde, heeft veel boerengezinnen tot in het diepst van hun ziel gegriefd: mogen anderen dan zomaar over mijn vee beschikken? Niemand kon zich voorstellen dat alle dieren weg zouden moeten.

Toen het eenmaal zo ver was, kwam de klap des te harder aan. Velen stopten, maar ook gingen velen door, want de boer wilde zelf bepalen wanneer het tijd werd om de staldeuren te sluiten. Dus pakte men de draad weer op en kocht nieuw vee. Maar de heimwee bleef: de koeien waren vreemd, er kleefde niets vertrouwd aan ze. Iedereen was huiverig om zich te hechten, uit verdriet en uit angst voor herhaling.

De mkz-crisis betekende een aanslag op hun identiteit als boer, die goed voor zijn dieren wil zorgen omdat ze aan hem zijn toevertrouwd. Die identiteit bestond uit vier delen. Ten eerste moraal: dieren houden heeft een zinvol doel – maar toch werden gezonde dieren zinloos gedood. In de tweede plaats eergevoel: de veestapel is de trots van elke veehouder – maar opeens werden ze hardhandig onteigend. Ten derde respect: boer-zijn is een belangrijk beroep in de samenleving – maar nu zijn we niet meer gewenst. En tot slot vrijheid: een boer is baas op eigen erf – maar al snel bleek hij verlengstuk van het beleid. Het viel de boeren helemaal rauw op het dak toen eind mei, vlak na de laatste ruiming, het bericht binnenkwam dat Brussel weer Argentijns vlees van gevaccineerde dieren wilde importeren.

Nog altijd hebben veel boeren moeite hun gevoelens te tonen of erover te praten. Daarvoor zitten het verdriet en de frustratie over onrecht te diep. In feite heeft de mkz-crisis economie en ethiek uit elkaar getrokken, door ze tegenover elkaar te plaatsen. Boeren werden gedwongen te kiezen voor handelsbelangen, terwijl ze in hun hart voor behoud van hun vee kozen.

Tien jaar na de crisis wordt het tijd om beide weer bijeen te brengen: economie is ethiek. Dat komt neer op afstand nemen van een mythe die ons al sinds de negentiende eeuw in een ijzeren greep houdt: de mythe van vooruitgang dankzij technologie. Ook het non-vaccinatiebeleid is gestoeld op hardnekkig geloof in beheersing van besmettelijke veeziekten.

Dat is echter een illusie. De structuur van het complexe, mondiale landbouwsysteem zorgt ervoor dat een uitbraak kan uitgroeien tot een crisis van het gehele platteland. Machines kun je uitzetten, levende wezens niet, en een onzichtbaar virus al helemaal niet.

In 2001 liet de vaststelling van mkz te lang op zich wachten. Daardoor kreeg het virus kans zich te verspreiden. Er waren problemen met het ophalen van melk; daarna slingerden lange rijen vrachtwagens met geruimde dieren over het platteland. Dat alles leidde tot een buitenproportionele aanpak, wat blijkt uit de verhouding tussen aantal geïnfecteerde en gedode dieren: 26 bedrijven op ruim 260.000 stuks vee, ofwel 1 op 10.000. In het Verenigd Koninkrijk, nog veel zwaarder getroffen, was de verhouding 1 op 320.

Voor 2001 leefde er al in brede lagen van de samenleving onvrede over de industriële wijze van de veehouderij. Pas na de mkz-crisis kwam de discussie hierover goed op gang. Dat heeft geresulteerd in een fundamentele herbezinning, en nieuwe wegen richting duurzamere landbouw met oog voor dierenwelzijn. Op een Europese conferentie eind 2004 stond het ethische aspect hoog op de agenda. Iedereen was het erover eens: massavernietiging van gezonde dieren is voortaan taboe. „We hebben het niet over vleeslappen op pootjes”, vatte een Britse dierenarts de discussie toen kernachtig samen.

De nieuwe Wet dieren, in 2009 door de Tweede Kamer aangenomen, benadrukt de intrinsieke waarde van het dier voluit. Helaas kreeg dat geen vervolg in afschaffing van het non-vaccinatiebeleid. De signalen zijn echter hoopgevend.

Ook de Partij voor de Dieren wist van de maatschappelijke onmin te profiteren. Terecht stelt zij vragen over de relatie tussen mens en natuur. Maar door een karikatuur te scheppen van „de boer”, brengt men economie en ethiek niet dicht bij elkaar. Boeren zijn onmisbaar in het doordenken van deze relatie. Juist zij staan dicht bij het leven in oervorm.

Van groter belang zijn vragen over vervreemding en teloorgang van een besef van „het goede leven”. Ten diepste zijn deze religieus van aard. Onder agrariërs tekent zich een voorhoede af die elke dag probeert een brug te slaan naar de samenleving, in het besef dat de landbouwsector alleen in gezamenlijkheid op nieuwe leest kan worden geschoeid.

De auteur is als ruraal socioloog gepromoveerd op de mkz-crisis van 2001. Hij werkt als milieujournalist en is lid van de kenniskring „religie in media en publieke ruimte” aan de Christelijke Hogeschool Ede.

Lees ook:

[Van der Vlies: MKZ-stichting moet strijd gaan staken](#)

[Oud-dierenarts benadrukt juistheid ruiming in Kootwijkerbroek](#)

Dossier:

[MKZ](#)